

Den tradisjonsrike rødfargen

Felles for de nordiske land er den tradisjonelle rødfargen i arkitekturen. Her i landet domineres middelalderen av tømmerhus, men rødmalingen dukker opp så snart husene blir panelt.

Med murtvungen i byene på 1600-tallet vokste teglhusene fram, men teglformasjoner var like vanlig. Man imiterte engelske og hollandske teglhus med hvite og sorte steinornamenter. Moten ble også overført til trehusene, og bøndene tok med seg impulser fra byene videre til gårdene. Ettersom det røde fargepigmentet er lite forenlig med kalk, har den sin egentlige og sterke tradisjon nettopp i trearkitekturen. Vi ser eksempler murformasjoner på tre dersom vi oppsøker Porsgrunn bymuseum, Kviteseid kirke, eller Stor-Elvdal-tunet i Hedemark. På det midtnorske våningshuset, den langstrakte "Trønderlåna", bestod rødfargen lenge, før den ble overmalt med lysere farger.

Fargeimpulser fra Europa

Med barokken, og særlig rokokkoen på 1700-tallet, ble rødfargen nemlig detronisert til fordel for formasjoner av andre steinsorter, som marmor og sandstein. Hadde man dårlig råd malte man forsiden av huset i lyse farger, mens fasaden mot bakgården, uthusene og driftsbygningene på gårdene fikk stå i rødt. Rødfargen blomstret imidlertid opp igjen med utgravingen av Pompeii og Herculaneum på slutten av 1700-tallet, og impulsene nådde oss i form av "pompeianske rom" rundt i landet. Sveitserstilen og de nygotiske tendenser i perioden 1840-1920 fikk også rødt på paletten, men høydepunktet kom under nasjonalromantikken, med den fornyede interessen for norsk folkekunst. Da blomstret det opp små røde hus i hele Skandinavia, med forbilde i maleren Carl Larssons hjem Sundborn i Dalarna.

Rødfargens symbolverdi

Jernoxyd utgjør basen for den tradisjonelle rødfargen. Jordfargen var lysekte og lett å utvinne, enten fra oppvarmet myrmalm eller fra jern-og kopperindustrien. Pigmentet har et spekter av røde nyanser fra brunrød til gulaktig rød, ettersom hvor det ble produsert. Derav navn som Rørosrød og Trønderrød, eller Falurød som har fått så stor symbolverdi hos søta bror med "stugromantikken". Mest vanlig er betegnelsene engelsk rød, venetiansk rød, dodenkopf eller kaput mortum. I dag produseres jernoxyd også kunstig.

Rødfargens vedvarende popularitet i Norden henger muligens sammen med dens symbolske betydning gjennom historien. Rødt er jo blodets farge, og er forbundet med glede, erotikk og styrke, men også med opprør. Den svenske kunstkritikeren August Brunius beskrev det slik: "Det röda kan fattas som en folklynnets energiska protest mot de stora skogarnas mörka grönska och de grå vidderna og klimaets långa hårdhet og korta värme -enformigheten, vildskogsmelankolien, kölden, tystnaden, folkfattigdomen i det svenska landet."

Vi kjenner oss vel igjen i dette?

Den røde stua lever ennå godt i folks bevissthet, og i våre byer finnes rødfargen mellom resten av regnbuens farger, nå med moderne pigmenters lyskraft. Jordfargen Siena har imidlertid voksende popularitet, man henter til stadighet de varmrøde italienske vegger hjem til det kalde nord. Rødt er vel dessuten den fargen som står seg best mot den hvite snøen?